

АСПЕКТИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИРОЩУВАННЯ ПОТОЧНИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ РОСЛИННИЦТВА

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ASPECTS IN THE PROCESS OF CURRENT BIOLOGICAL ASSETS OF PLANT GROWING

Сільське господарство є однією з галузей народного господарства, діяльність якої значно впливає на екологію та суспільство. Стаття присвячена дослідженням аспектів корпоративної соціальної відповідальності підприємств агропромислового комплексу. Проаналізовано основні підходи до визначення поняття «корпоративна соціальна відповідальність». Виявлено особливості української моделі соціальної відповідальності бізнесу. Значний науковий інтерес має визначення ключових аспектів КСВ сільськогосподарських підприємств у процесі вирощування поточних біологічних активів. Запропоновано заходи ефективного впровадження екологічної політики. Особливістю статті є узагальнення теоретичних та практичних аспектів КСВ аграрних підприємств. Доведено, що підприємство має оприлюднювати інформацію про екологічну політику, результати її дотримання і вносити ці екологічні індикатори до щорічного звітування.

Ключові слова: облік у сільському господарстві, рослинництво, біологічні активи, корпоративна соціальна відповідальність, екологія.

Сельское хозяйство является одной из отраслей народного хозяйства, деятель-

ность которой значительно влияет на экологию и общество. Статья посвящена исследованиям аспектов корпоративной социальной ответственности предприятий агропромышленного комплекса. Проанализированы основные подходы к определению понятия «корпоративная социальная ответственность». Выявлены особенности украинской модели социальной ответственности бизнеса. Значительный научный интерес имеет определение ключевых аспектов КСО сельскохозяйственных предприятий в процессе выращивания текущих биологических активов. Предложены меры по эффективному внедрению экологической политики. Особенностью статьи является обобщение теоретических и практических аспектов КСО аграрных предприятий. Доказано, что предприятие должно оглашать информацию об экологической политике, результатах ее внедрения и вносить эти экологические индикаторы в ежегодную отчетность.

Ключевые слова: учет в сельском хозяйстве, растениеводство, биологические активы, корпоративная социальная ответственность, экология.

УДК 657.371:005.35:338.43

Урсова З.П.

к.е.н., доцент кафедри обліку

і оподаткування

Запорізький національний університет

Калінчук В.В.

студентка

Запорізький національний університет

Article is devoted to researches of corporate social responsibility aspects of the agro-industrial complex enterprises. The agricultural industry is one of branches of the national economy which activity considerably influences ecology and society. Considerable scientific interest has determination of key aspects of agricultural enterprises corporate social responsibility in the course of the current biological assets cultivation. Measures for effective introduction of environmental policy are proposed. The main approaches to the concept of corporate social responsibility in scientific literature are investigated. Determination of category "corporate social responsibility" by scientists is estimated and it is allocated the main aspects. The general principles of regulation of social responsibility of the state and subjects of housekeeping are investigated by national and international normative documents. The present regulations outline the principles which concern human rights, labor relations, the environment and fight against corruption. It is found out that conservation is one of the priority directions of corporate social responsibility. Environmental policy is the important direction of corporate social responsibility at the enterprises which grow up the current biological assets. For effective introduction of environmental policy actions are offered: certification of ecological management according to the international ISO 14001; cultivation of organic products; development of nature protection programs from preservation of a biodiversity, ecosystems and natural landscapes: planting of trees, bushes, cleaning of beds of the rivers; programs of the address with waste; replacement of the equipment by energy efficient; implementation of the principles of "green office" through minimization of document flow in the company. It is proved that the enterprise has to announce information on environmental policy, results of its control and to bring these ecological indicators to the annual reporting. Feature of article is generalization of corporate social responsibility theoretical and practical aspects of the agrarian enterprises.

Key words: accounting in agricultural industry, crop production, biological assets, corporate social responsibility, ecology.

Постановка проблеми. Розвинуті країни формують сприйняття суспільством бізнесу з погляду не лише його прибутковості, а й ціни та наслідків отримання прибутку. Тобто до ринкового механізму функціонування суб'єктів господарської діяльності включаються соціальна та екологічна функції, що реально відображається в ринковій вартості компанії. Сільське господарство є однією з галузей народного господарства, діяльність якої значно впливає на екологію та суспільство. Нині не сформовані науково-методичні засади, відсутні загальноприйняті стандарти і моделі соціальної відповідальності сільськогосподарського бізнесу, що зумовлює високу варіативність та мізерний рівень корпоративних форм активності. З урахуванням того, що поточні біологічні активи

є основним ресурсним складником виробництва сільськогосподарської продукції, корпоративна соціальна відповідальність залежить від прийняття зважених управлінських та інвестиційних рішень щодо управління поточними біологічними активами рослинництва. Це зумовлює необхідність дослідження сучасних тенденцій впровадження окремих напрямів соціальної відповідальності та формування підходів щодо розроблення концепції корпоративної соціальної відповідальності на сільськогосподарських підприємствах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання щодо дослідження сутності та ключових аспектів корпоративної соціальної відповідальності висвітлено у працях таких нау-

ковців, як Е. Карнегі, Г. Боуен [1], І. Лебедєв [2], О.П. Левченко [1]. Але водночас проблема формування корпоративної соціальної відповідальності аграрних підприємств, які займаються вирощуванням поточних біологічних активів рослинництва, залишається невирішеною.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження аспектів корпоративної соціальної відповідальності у процесі вирощування поточних біологічних активів рослинництва сільськогосподарськими підприємствами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-який бізнес, у тому числі й у сфері АПК, реалізуючи свої економічні цілі, неминуче зачіпає інтереси місцевої громади та впливає на рівень розвитку регіону присутності. Розвинене суспільство з усіма створеними для гідного життя і роботи умовами є необхідною умовою подальшого зростання, розвитку і процвітання агробізнесу в регіоні присутності. Подібний механізм зворотного зв'язку зумовлює необхідність наявності елементів корпоративної політики, які змогли би забезпечити максимально позитивний вплив на місцеве суспільство і регіон присутності, не зменшуючи, а в довгостроковій перспективі і збільшуючи економічну ефективність агробізнесу. Для сучасних компаній такою політикою стала корпоративна соціальна відповідальність (КСВ), яка фактично являє собою взаємовигідне партнерство бізнесу, держави і суспільства.

Перш ніж дослідити елементи КСВ сільськогосподарських підприємств, розглянемо визначення сутності поняття «корпоративна соціальна відповідальність» зарубіжними та вітчизняними науковцями. Першим бізнес-адептом ідеї КСВ вважають

Е. Карнегі, який відзначився вагомими внесками в суспільні проекти та сформував принципи, обов'язкові для кожного капіталіста, що себе поважає. Він зауважував, що бізнес має працювати на благо суспільства. Початок теорії КСВ поклала монографія Г. Боуена «Соціальна відповідальність бізнесмена». Автор описав основні засади та межі соціальної активності, визначив напрями розвитку феномену соціальної відповідальності, під якою він розуміє «реалізацію тієї політики, прийняття таких рішень або проходження такої лінії поведінки, що були би бажані з позицій цілей цінностей суспільства» [1].

На думку авторів, корпоративна соціальна відповідальність – це спрямована на стійкий розвиток активна соціальна позиція підприємства, яка включає сумлінне виконання нормативних актів і угод із соціального партнерства, а також добровільно прийнятих додаткових зобов'язань із задоволення економічних і соціальних потреб внутрішніх і зовнішніх заінтересованих осіб і суспільства загалом [2]. О.П. Левченко вважає, що КСВ – це дотримання обраного та прийнятого власниками, керівництвом та рядовим персоналом організації напряму задоволення очікувань соціального середовища, що позитивно впливає на відносини організації із середовищем та покращує результати діяльності загалом [1].

У науковій літературі є чотири основні підходи до концепції корпоративної соціальної відповідальності (рис. 1). Критично оцінивши визначення науковцями категорії «корпоративна соціальна відповідальність», вважаємо доцільним виокремити його основні аспекти: 1) напрям КСВ повинні розуміти та підтримувати основні суб'єкти

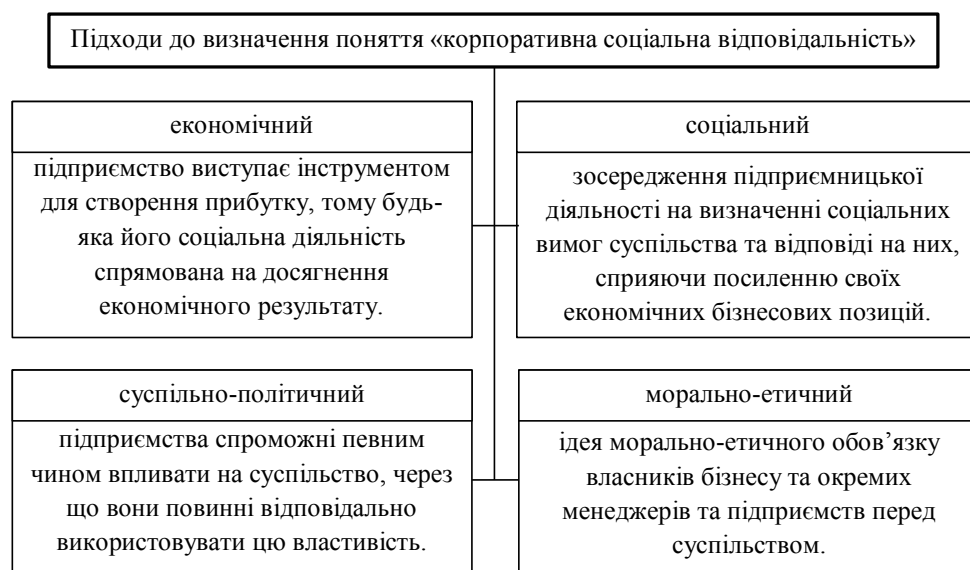

Рис. 1. Підходи до визначення категорії «корпоративна соціальна відповідальність»

Джерело: сформовано автором на основі [3]

корпоративних відносин: власники, управлінці та рядовий персонал, бо насамперед організація відповідальна саме перед ними і створена саме для задоволення їхніх очікувань; 2) напрям КСВ повинен бути бажаним для соціального середовища, відповідати актуальним проблемам, а не відволікати від них і не переключати увагу на вирішення другорядних питань; 3) реалізація КСВ покращує відносини, тобто в результаті впровадження заходів або дотримання певних норм покращуються відносини організації з персоналом, споживачами, постачальниками, органами державної влади, громадськими організаціями та суспільством загалом.

Загальні засади соціальної відповідальності держави та суб'єктів господарювання визначено Конституцією України. Соціальна відповідальність держави проявляється, зокрема, через регулювання діяльності суб'єктів господарювання у соціально-економічній сфері та забезпечення вимог ст. 64, яка наголошує, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Аналогічний механізм впливу на рівень соціальної відповідальності компанії мають такі міжнародні нормативні документи, як Глобальний договір ООН і міжнародні стандарти щодо СВБ. У Глобальному договорі ООН фактично було відтворено принципи і правила ділової етики, які формувалися протягом XIX–XX ст. і здобули загальне визнання. Відповідні принципи стосуються прав людини, трудових відносин, навколишнього середовища та боротьби з корупцією. Міжнародний стандарт ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» містить чіткі принципи, яких має дотримуватися підприємство під час запровадження екологічної відповідальності: екологічна відповідальність; підхід, заснований на принципі запобігання; управління екологічними ризиками; принцип «забруднювач платить». Згідно з цими принципами компанія має розробляти екологічну політику та виокремлювати екологічні заходи [4].

М.І. Мурашко вважає, що відмітною рисою української моделі соціальної відповідальності бізнесу є сполучення нових соціальних напрямів у діяльності бізнесу зі збереженням радянських або навіть і дореволюційних традицій. Для нашої держави характерною залишається роль особистості, а в багатьох нових бізнесових структурах, що проходять стадію первинного накопичення капіталу, – майже кріпосна залежність працівників від волі керівників та власників, які у такий спосіб прагнуть посилити залежність персоналу від менеджменту, а топ-менеджерів – від власників.

Серед відмінних рис української моделі КСВ можна виділити такі:

1. Відсутність в Україні ідеології соціально відповідального підприємництва.

2. Вимушений характер соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

3. Відсутність прозорих процедур вироблення соціальної політики як на рівні держави і регіонів, так і на рівні підприємств.

4. Висока варіативність форм соціальної активності, сформованих на окремих підприємствах і у компаніях, в тому числі і шляхом власного балансу між економічною ефективністю та соціальною необхідністю.

5. Висока диференціація соціальних корпоративних пільг, які, особливо останнім часом, орієнтовані на топ-менеджерів вищого рівня та деякою мірою на висококваліфіковані кадри.

6. Значний розрив між суспільством і бізнесом у розумінні пріоритетів соціальної відповідальності [5].

Одним із пріоритетних напрямів КСВ є охорона природи і ресурсозбереження. Сьогодні дедалі більше країн світу намагається переходити від концепції «ресурсно-орієнтовної» економіки до «зеленої» – з використанням відновлювальних джерел енергії, низьковуглецевих технологій, сталого сільського господарства, збалансованого користування природними благами. Зазвичай виділяють такі екологічні аспекти діяльності суб'єкта господарювання, як: споживання енергетичних ресурсів, споживання та вплив на водні ресурси, вплив на біорозмаїття, обсяги викидів, скидів та утворення відходів, відповідність вимогам природоохоронного законодавства, використання транспорту та ін. [6].

На нашу думку, аспектами КСВ сільськогосподарських підприємств у процесі вирощування поточних біологічних активів є:

– розвиток виробництва: задоволення потреб населення в сільськогосподарській продукції;

– соціально-демографічний розвиток: розвиток сільського населення, подолання бідності, підвищення рівня життя і його якості, зменшення відтоку молоді та працездатного населення тощо;

– структурні перетворення: створення нових економічних і адміністративних структур, націлених на задоволення потреб населення;

– господарський і соціальний контроль над територією: обслуговування інженерних комунікацій і забезпечення громадського порядку, охорона природних ресурсів;

– культурний і духовний розвиток: збереження сільським населенням духовних цінностей та культурної спадщини;

– рекреація: створення альтернативних робочих місць і умов для відпочинку населення;

– охорона природи: збереження навколишнього середовища, наповненість культурного ландшафту.

Важливим напрямом КСВ на підприємствах, які вирощують поточні біологічні активи, є екологічна

політика. Для ефективного впровадження екологічної політики ми пропонуємо такі заходи, як: сертифікація екологічного управління відповідно до міжнародного стандарту ISO 14001; вирощування органічної продукції; розроблення природоохоронних програм зі збереження біорозмаїття, екосистем і природних ландшафтів: посадки дерев, кущів, очищення русел річок; програми поводження з відходами; заміна обладнання на енергоефективне; впровадження принципів «зеленого офісу» через мінімізацію документообігу в компанії. Підприємство має оприлюднювати інформацію про екологічну політику, результати її дотримання і вносити ці екологічні індикатори до щорічного звітування.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, у процесі дослідження виявлено, що корпоративна соціальна відповідальність являє собою взаємовигідне партнерство бізнесу, держави і суспільства. Досліджено чотири основні підходи до концепції корпоративної соціальної відповідальності: економічний, соціальний, суспільно-політичний, морально-етичний. Проаналізовано основні нормативно-правові документи, які регулюють КСВ в Україні. Виділено відмінні риси української моделі КСВ. Визначено ключові аспекти КСВ у процесі вирощування поточних біологічних активів, які спрямовані на розвиток виробництва, соціально-демографічний розвиток, структурні перетворення, господарський і соціальний контроль над територією, культурний і духовний розвиток, рекреацію та охорону природи. Розроблено заходи для ефективного впровадження екологічної політики. Отже, методичні підходи до ключових понять та запропоновані у статті заходи сприятимуть заохоченню аграрних підприємств до дії на засадах КСВ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Левченко О.П. Сутність поняття «корпоративна соціальна відповідальність (КСВ)». *Економіка транспортного комплексу*. Харків, 2014. № 24. С. 39–54.

2. Лебедєв І. Корпоративна соціальна відповідальність: концепція і модель для України. *Україна: аспекти праці*. Київ, 2014. № 5. С. 13–19.

3. Романуха О.М. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. Хмельницький, 2016, № 2. С. 198–204.

4. Король С.Я. Нормативні документи із соціальної відповідальності бізнесу. *Економіка України*. Київ, 2013. № 9. С. 95–96.

5. Мурашко М.І. Концептуальні основи соціальної відповідальності бізнесу в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. Київ, 2009. № 2. С. 114–122.

6. Драбчук Т.І. Роль соціальної відповідальності агробізнесу у забезпеченні сталого розвитку сільських територій. *Економіка і суспільство*. Мукачеве, 2018. № 18. С. 395–401.

REFERENCES:

1. Levchenko O.P. (2009) Sutnistj ponjattja korporativna socialjna vidpovidaljnistj [The essence of the concept of "corporate social responsibility]. *Economy of the transport complex*, no. 24, pp. 39–54.

2. Lebedjev I. (2014) Korporativna socialjna vidpovidaljnistj: koncepcija i modelj dlja Ukrajinj. [Corporate Social Responsibility: Concept and Model for Ukraine]. *Ukraine: aspects of labo.*, no. 5, pp. 13–19.

3. Romanukha O.M. (2016) Rozvytok korporativnoji socialjnoji vidpovidaljnosti v Ukrajinj [Development of Corporate Social Responsibility in Ukraine]. *Bulletin of the Khmelnytsky National University*, no. 2, pp. 198–204.

4. Korolj S.Ja. (2013) Normativni dokumenty iz socialjnoji vidpovidaljnosti biznesu. [Regulatory documents on social responsibility of business]. *Ukraine economy*, no. 9, pp. 95–96.

5. Murashko M.I. (2009) Konceptualjni osnovy socialjnoji vidpovidaljnosti biznesu v Ukrajinj [Conceptual Foundations of Corporate Social Responsibility in Ukraine]. *Demography and Social Economy*, no. 2, pp. 114–122.

6. Drabchuk T.I. (2018) Rolj socialjnoji vidpovidaljnosti aghrobiznesu u zabezpechenni stalogho rozvytku siljsjkykh terytorij [Role of social responsibility of agribusiness in ensuring sustainable development of rural territories]. *Economics and Society*, no. 18, pp. 395–401.

Urusova ZinaidaCandidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Taxation
Zaporizhzhya National University**Kalinchuk Victoria**Student
Zaporizhzhya National University**CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ASPECTS
IN THE PROCESS OF CURRENT BIOLOGICAL ASSETS OF PLANT GROWING**

The purpose of the article. Article is devoted to researches of corporate social responsibility aspects of the agro-industrial complex enterprises. To a market mechanism of functioning of subjects of economic activity social and ecological functions join, really is reflected in the market value of the company. The agricultural industry is one of branches of the national economy which activity has a considerable impact on ecology and society. In this context it becomes especially important as the need to improve accounting bases of information support enterprise management system, an important component of which is the consideration of biological assets.

Methodology. Basis of scientific research is the dialectic method of knowledge. In article, the scientific methods applied when studying social and economic processes and the phenomena are used namely: methods of comparison, theoretical generalization; methods of induction and deduction, the analysis and synthesis (at a research of theoretical questions of accounting of biological assets); methods of comparison, scientific abstraction and complexity (when developing offers).

Results. The agricultural industry is one of branches of the national economy which activity considerably influences ecology and society. Considerable scientific interest has determination of key aspects of agricultural enterprises corporate social responsibility in the course of the current biological assets cultivation. Measures for effective introduction of environmental policy are proposed. The main approaches to the concept of corporate social responsibility in scientific literature are investigated. Determination of category "corporate social responsibility" by scientists is estimated and it is allocated the main aspects. The general principles of regulation of social responsibility of the state and subjects of housekeeping are investigated by national and international normative documents. The present regulations outline the principles which concern human rights, labor relations, the environment and fight against corruption. It is found out that conservation and ресурсозбереження is one of the priority directions of corporate social responsibility. Environmental policy is the important direction of corporate social responsibility at the enterprises which grow up the current biological assets. It is proved that the enterprise has to announce information on environmental policy, results of its control and to bring these ecological indicators to the annual reporting. Feature of article is generalization of corporate social responsibility theoretical and practical aspects of the agrarian enterprises.

Practical implications. For effective introduction of environmental policy actions are offered: certification of ecological management according to the international ISO 14001; cultivation of organic products; development of nature protection programs from preservation of a biodiversity, ecosystems and natural landscapes: planting of trees, bushes, cleaning of beds of the rivers; programs of the address with waste; replacement of the equipment by energy efficient; implementation of the principles of "green office" through minimization of document flow in the company.

Value/originality. In our work, we considered an issue of corporate social responsibility. This economic category faces certain complexities. Challenges and problematic issues outline prospects for further researches of corporate social responsibility. In particular, dependence of going concern on corporate social responsibility.